

Katarzyna Bagan-Kurluta

Uniwersytet w Białymstoku

e-mail: kbkurluta@wp.pl

telefon: 662065222

DOI: 10.15290/mhi.2016.15.01.13

Swoboda wypowiedzi a teksty amerykańskich beatników. Obsceniczność a granice swobód?

SUMMARY

Freedom of expression and the lyrics of American beatniks. Obscenity and the limits of freedom?

Freedom of speech is guaranteed to every person by international agreements concerning the protection of human rights and by national constitutions. Freedom of expression is regarded as one of the pillars of democracy, the determinant of a wide sphere of human freedom. But should every statement, even the most controversial, be the subject of protection? Does obscene speech deserve such protection? The answer to these questions seems to be justified especially in the age of Internet – the instrument offering the possibility of unrestricted flow of information.

Key words: freedom of speech/expression, censorship, obscenity, beatniks, beat generation.

Słowa kluczowe: swoboda wypowiedzi, cenzura, obsceniczność, bitnicy.

Swoboda wypowiedzi w USA

W świetle Pierwszej Poprawki do Konstytucji USA z 1791 r.¹, żadna ustawa Kongresu nie może wprowadzić religii ani zabronić swobodnego praktykowania jej, ograniczać wolności słowa lub prasy ani prawa ludu do spokojnych zgromadzeń lub do składania naczelnym władzom petycji o naprawienie krzywd. Jednak nie każda wypowiedź jest traktowana tak samo – w orzecznictwie amerykańskim pojawiła się koncepcja o braku ochrony dla wypowiedzi obscenicznych². W tym kontekście problematyczny jest brak kompleksowej, legalnej definicji obsceniczności. Kluczowe dla obecnie stosowanego testu w ocenie czy

¹ Tekst Konstytucji w bazie Uniwersytetu Cornell: http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment (02.05.2014).

² Czego najlepszy wyraz dano w orzeczeniu w sprawie *Roth v. United States*, 354 U.S. 476 (1957) 354 U.S. 476. *Roth v. United States. Certiorari To The United States Court Of Appeals For The Second Circuit*. No. 582. Argued April 22, 1957. Decided June 24, 1957.

utwór/wypowiedź ma taki charakter jest orzeczenie z 1933 r. w sprawie *Ulysesa* Jamesa Joyce'a³. Sąd przyjął w nim, że utwór literacki należy oceniać pod względem obsceniczności w całości, a nie tylko wnioskować o niej na podstawie poszczególnych jego części. Ponadto, w orzeczeniu w sprawie *Brockett v. Spokane Arcades, Inc.*⁴ stwierdzono, że obsceniczność polega na odwołaniu się do haniebnego lub chorobliwego zainteresowania seksem, przeciwstawiając je normalnym, zdrowym pragnieniom seksualnym. Kilkakrotnie sądy odnosiły się do lubieżności w sposób jednoznaczny związanej z obscenicznością. Materiał odwołujący się do lubieżnego zainteresowania zdefiniowano jako wzbudzający pożądliwe myśli, a lubieżne zainteresowanie jako haniebne lub chorobliwe zainteresowanie nagością, seksem lub wydalaniem⁵, przy czym określenie lubieżność, jako odnoszące się do tego, co pobudza rozwiązłość lub pożądanie, uznano za szersze treściowo niż pojęcie obsceniczności⁶. W orzeczeniu w sprawie *Ginzburg v. United States*⁷, sędzia Potter Stewart stwierdził, że „cenzura odzwierciedla brak zaufania społeczeństwa do siebie samego. Jest cechą autorytarnego reżimu. Dawno temu ci, którzy napisali naszą Pierwszą Poprawkę poszli inną drogą. Wierzyli, że społeczeństwo może być autentycznie silne tylko wtedy, gdy jest naprawdę wolne. W sferze wypowiedzi uwierzyli, na dobre i na złe, w oświecony wybór ludzi, wolny od ingerencji natrętnego kciuka policjanta lub ciężkiej ręki sędziego. Tak to jest, że Konstytucja chroni ordynarną wypowiedź, jak również wyrafinowaną i wulgarność nie mniej niż elegancję. Książka dla mnie bezwartościowa może stać się przekazem czegoś wartościowego dla mojego sąsiada. W wolnym społeczeństwie, do bycia którym nasza Konstytucja nas zobowiązała, każdy ma dokonać własnego wyboru.” Nie zmieniło to jednak podejścia sądu do kwestii obsceniczności. Powód w sprawie – Ginzburg (i trzy korporacje kontrolowane przez niego) został skazany we wcześniejszym procesie za naruszenie federalnego zakazu przesyłania pocztą obscenicznych treści, zawartego w art. 18 US Code § 1461, z racji na wysyłkę trzech publikacji: ekskluzywnego twaroodkładkowego magazynu o seksie, biuletynu o podobnym profilu i krótkiej książki nazwanej autobiografią seksualną. Prokuratura wniosła oskarżenie dotyczące obsceniczności publikacji, w kontekście ich produkcji, sprzedaży i związanej z tym promocji. Oprócz wysłuchania zeznań co do treści materiału, w sądzie przeprowadzono liczne dowody na to, że każda z publikacji była sprzedawana w branży rozpowszechniania publikacji otwarcie reklamowanych przez odwoływanie się do erotycznego zainteresowania klientów.

³ *United States v. One Book Called "Ulysses"* 5 F. Supp. 182 (S.D.N.Y. 1933), *aff'd* *United States v. One Book Entitled Ulysses* by James Joyce, 72 F.2d 705 (2nd Cir. 1934), por. Komentarz do Pierwszej Poprawki do Konstytucji USA, <http://www.law.cornell.edu/wex/obscenity> (02.05.2014).

⁴ 472 U.S. 491, 498 (1984).

⁵ *Roth v. United States*, 354 U.S. 476 (1957) at 487 n. 20.

⁶ *Brockett v. Spokane Arcades, Inc.*, 472 U.S. 491, 498 (1984).

⁷ 383 U.S. 463 (1966) 383 U.S. 463. *Ginzburg et al. v. United States. Certiorari To The United States Court Of Appeals For The Third Circuit. No. 42. Argued December 7, 1965. Decided March 21, 1966.*

W reklamach magazynu i biuletynu podkreślano nieograniczoną ekspresję seksu, książki – że rzekomo miała wzbudzić zainteresowania natury medycznej i psychiatrycznej, ale jej dystrybucja nie ograniczała się do czytelników profesjonalistów z branży medycznej czy psychiatrycznej. Fakt, że powód świadomie prezentował publikacje jako erotycznie podniecające i komercyjnie wykorzystywał je jako erotyki, wyłącznie w trosce o lubieżne odwołania, wydatnie wpłynęło na uznanie przez sąd, że publikacje były obsceniczne – a więc na utrzymanie orzeczenia niższej instancji. W równoległe toczącym się procesie uznano za nieobsceniczną liczącą wówczas 277 lat powieść Johna Clelanda (z 1749 r.) o przeżyciach londyńskiej prostytutki – Fanny Hill (*Memoirs of a Woman of Pleasure*). Sędzia Brennan w orzeczeniu stwierdził, że tak długo, jak utwór ma odrobinę wartości społecznej, to nie może być oceniany jako obsceniczny⁸. W międzyczasie za obsceniczne uznane zostały: *Ulysses* Jamesa Joyce’a (obsceniczny przez 15 lat, dwukrotnie konfiskowany przez amerykańską pocztę), *Kandyd*⁹ Voltaire’a (skonfiskowany przez pocztę w 1930 r., usunięty z katalogu wysyłkowego Concord Books w 1944 r.), *Lizystrata* Arystofanesa, *Opowieści Canterburyjskie* Geoffreya Chaucera, *Dekameron* Giovanniego Boccaccio, *Molly Flanders* Daniela Defoe (uznane za podlegające przepisom tzw. Federal Anti-Obscenity Act, czyli ustawy Comstocka z 1873 r.), *Wyznania* Jean-Jacques’a Rousseau (skonfiskowane przez amerykański urząd celny jako szkodliwe dla publicznej moralności)¹⁰. Bardziej współczesne na czarnej liście książek zakazanych w szkołach i bibliotekach były m.in.: *Buszujący w zbożu* Jerome’a Davida Salinger (w latach 1961-1982 – z powodu wulgarnego języka, motywów seksualnych oraz dewaluacji wartości rodziny, promocji alkoholu, papierosów i rozwiązłości), *Chata wuja Toma* Harriet Beecher Stowe (w Illinois – 1984 – na wniosek radnego ze względu na rzekomy rasizm i niestosowny język), *Lot nad kukulczym gniazdem* Kena Keseya (w wielu amerykańskich szkołach, m.in. w Colorado (1971), Ohio, Nowym Jorku, Idaho, Waszyngtonie, głównie za wulgarne słownictwo, gloryfikowanie działalności przestępczej, opisy brutalności i przyczynianie się do zepsucia młodzieży), *Mechaniczna pomarańcza* Anthony’ego Burgessa (skreślona z listy lektur w wielu amerykańskich stanach, np. w Massachusetts (1977), Colorado (1976) za wulgarny język. Usunięto ją też z bibliotek szkolnych w Alabamie (1982), *Czerwony kapturek* braci Grimm (w szkołach w Kalifornii, przez butelkę wina w koszyku, którą Czerwony Kapturek niósł babci)¹¹.

⁸ *Memoirs v. Massachusetts*, 383 U.S. 413 (1966).

⁹ W polskim przekładzie (T. Boya-Żeleńskiego) tytuł brzmi: *Kandyd, czyli optymizm. Dzieło przełożone z niemieckiego rękopisu doktora Ralfa z przyczynkami znalezionymi w kieszeni tegoż doktora zmarłego w Minden roku Pańskiego 1759*.

¹⁰ Banned Books Online. Penn University, <http://onlinebooks.library.upenn.edu/banned-books.html> (02.05.2014).

¹¹ <http://www.obliczakultury.pl/glowna/163-wydarzenia/2718-tydzien-ksiazek-zakazanych-2013> (02.05.2014).

Obecnie sądy oceniają utwory/wypowiedzi pod kątem ich obsceniczności na podstawie kryteriów przyjętych w orzeczeniu Miller v. California w 1973 r.¹² W trzelementowym teście przedmiotem oceny jest to, czy: 1) przeciętny człowiek, stosując współczesne standardy społeczne uzna, że utwór jako całość apełuje do lubieżnych zainteresowań, 2) utwór przedstawia i opisuje, w oczywisty i obraźliwy sposób seksualne prowadzenie się, szczegółowo zdefiniowane przez obowiązujące prawo stanowe oraz 3) utworowi jako całości brakuje znaczącej wartości literackiej, artystycznej, politycznej lub naukowej.

Beat generation

Najprawdopodobniej określenie *beat generation* zostało użyte przez Jacka Kerouaca w rozmowie, w nawiązaniu do Herberta Huncke'a mawiającego o sobie: *I'm beat* – jestem zmęczony, oszukany, zużyty, przeciążony życiem, ospały, bez przyszłości¹³. Tym mianem określa się członków pokolenia, które doszło do dojrzałości w latach pięćdziesiątych XX w., pokolenia, którego odrzucenie systemów społecznych i politycznych Zachodu zostało wyrażone przez pogardę dla regularnej pracy, własności, tradycyjnego ubioru, przez zaślubiny z anarchizmem, wspólne życie, narkotyki¹⁴, pokolenia odrzucającego tradycyjne wartości społeczne, pozostającego pod wpływem filozofii i religii Wschodu¹⁵, mistycyzmu¹⁶ i progresywnego, nowoczesnego jazzu¹⁷, pokolenia poszukującego intensywnych doświadczeń, wsłuchanego w rytm prostego amerykańskiego słowa i bebopu¹⁸ – ale przede wszystkim grupy pisarzy amerykańskich, szczególnie Jacka Kerouaca, Allena Ginsberga i Williama Burroughsa. Słowo *beat* znaczy 'bić, pobić, uderzać, bębnić, walić, tłuc, łomotać, lawirować, kuć, trzepać, wytrzepać'¹⁹. Jest też skrótem od *beatitude*, co, według Collins English Dictionary²⁰ oznacza 'najwyższe błogosławieństwo lub szczęście', od określenia

¹² 413 U.S. 15 (1973).

¹³ E. Knowles, The Oxford Dictionary of Phrase and Fable. 2006. Encyclopedia.com. 29 Apr. 2014, <http://www.encyclopedia.com> (02.05.2014). M. Theado, Why Another Beat Story?: The Modern Significance of the Beats, 37 Seattle U. L. Rev. vii 2013, s. viii, J. C. Holmes, This Is a Beat Generation, N.Y. Times Mag., Nov. 16, 1954, s. 10.

¹⁴ Collins English Dictionary, Complete & Unabridged 10th Edition 2009, William Collins Sons & Co. Ltd. 1979, 1986 HarperCollins Publishers 1998, 2000, 2003, 2005, 2006, 2007, 2009.

¹⁵ The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition copyright 2000 by Houghton Mifflin Company. Updated in 2009, Houghton Mifflin Company.

¹⁶ Random House Kernerman Webster's College Dictionary, 2010 K Dictionaries Ltd. Copyright 2005, 1997, 1991 by Random House, Inc.

¹⁷ The Columbia Electronic Encyclopedia Copyright 2013, Columbia University Press. Licensed from Columbia University Press, www.cc.columbia.edu/cu/cup/ (02.05.2014).

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ <http://translate.google.pl/#en/pl/beat> (04.05.2014).

²⁰ Complete & Unabridged 10th Edition 2009 William Collins Sons & Co. Ltd. 1979, 1986 HarperCollins Publishers 1998, 2000, 2003, 2005, 2006, 2007, 2009.

użytego w Ośmiu błogosławieństwach, w *Nowym Testamencie*, w *Ewangelii według św. Mateusza*²¹. Stąd określenie *beat generation* można interpretować tak jako przegrane, jak i pokonane, ale także błogosławione pokolenie. Manifestowane przez nich wartości to: anarchistyczny indywidualizm, nonkonformizm, swoboda twórcza. Sfery poszukiwania przez nich sensu życia to: literatura, podróże, narkotyki, alkohol, sex, filozofia, jazz – be-bop. Ich kreacja polega na: niechęci do stałych związków – podwójnym/potrójnym życiu, związkach homoseksualnych i heteroseksualnych (czasem równoczesnych), niechęci do stałego zajęcia przynoszącego stały dochód, niechlujnym ubiorze, łamaniu konwenansów. Mimo wysiłków ku wykreowaniu się na artystów, bitnicy często postrzegani byli jako niechlubny margines konsumpcyjnego społeczeństwa. W latach sześćdziesiątych na łamach „International Criminal Police Review” przedstawiono paryskich bitników jako brudnych, niechlujnych, szukających na sobie wzajemnie pcheł, leniwych, z upodobaniem do życia włóczęgi, uprawiających miłość bezwstydnie przy swobodnie płynącym czerwonym winie²². Z kolei amerykańskie badania dotyczące dewiantów wykazały, że 12% ankietowanych widziało w tej grupie bitników, razem z homoseksualistami (49%), narkomanami (47%), alkoholikami (46%), prostytutkami (27%), mordercami (22%), kryminalistami (18%), lesbijkami (13%), młodocianymi przestępcami (13%), psychicznie chorymi (12%), zbrojcami (12%), komunistami (10%), ateistami (10%) i politycznymi ekstremistami (10%)²³.

Inspiracjami literackimi Jacka Kerouaca, Allena Ginsberga i Williama Burroughsa byli Walt Whitman, Arthur Rimbaud, William Blake, ale także przeżywane intensywnie życie, czasem szokujące i niecodzienne zdarzenia, nawet o kryminalnym charakterze, czasem postaci, jak Neal Cassady, całym swoim życiem manifestujący umiłowanie wolności, właściwie tylko aspirujący do miana pisarza, a jednocześnie centralna postać *W drodze* J. Kerouaca. „Wraz z przyjazdem Deana Moriarty’ego zaczął się nowy rozdział mojego życia, który można by nazwać życiem w drodze. Od dawna już marzyłem o wyjeździe na Zachód, żeby zobaczyć kawałek Stanów, ale zawsze kończyło się na mglistych planach i podróż nigdy nie doszła do skutku. Dean jest facetem stworzonym wprost do wędrownego życia, bo właściwie urodził się w drodze, kiedy jego rodzice w 1926 roku jechali starym gruchotem przez Salt Lake City do Los Angeles. Pierwsze wieści o Deanie miałem od Chada Kinga, który pokazał mi kilka jego

²¹ Mt 5:3-11: Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie. Błogosławieni, którzy się smućą, albowiem oni będą pocieszeni. Błogosławieni cisi, albowiem oni na własność posiadają ziemię. Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyćeni. Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią. Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą. Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi. Błogosławieni, którzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości, albowiem do nich należy królestwo niebieskie. Błogosławieni jesteście, gdy [ludzie] wam urągają i prześladowują was, i gdy z mego powodu mówią kłamliwie wszystko złe na was. *Biblia Tysiąclecia*, Poznań 2003.

²² *Round the World. Bitniks in Paris*, 42 Police J. 107 1969, s. 112.

²³ J. L. Simmons, H. Chambers, *Public Stereotypes of Deviants*, 13 Soc. Probs. 223 1965-1966, s. 224.

listów pisanych z poprawczaka w Nowym Meksyku. Listy ogromnie mnie zaintrygowały, bo Dean tak miłe i naiwnie prosił w nich Chada, żeby ten powiedział mu wszystko, co wie o Nietzschem i rozmaitych wspaniałościach intelektualnych, na których się zna. Pamiętam rozmowę z Carlem o tych listach – zastanawialiśmy się wtedy, czy kiedyś będziemy mieli okazję poznać tego dziwnego Deana Moriarty'ego²⁴.

W 1944 r. doszło w Nowym Jorku do zabójstwa Davida Kammerera przez Lucienę Carra. Zakończyło ono historię tragicznego zauroczenia nauczyciela (Kammerera) przez studenta (Carr), w konsekwencji do aresztu trafił także J. Kerouac oskarżony o pomoc w zacieraniu śladów²⁵. Z kolei w 1951 r. w Mexico City miało miejsce zdarzenie z gatunku groteski i makabry równocześnie – śmierć Joan Vollmer. Podczas mocno zakrapianego ginem przyjęcia mąż Joan, W. Burroughs zabawił się w Wilhelma Tella i postawiwszy jej na głowie szklanekę z ginem strzelił do niej z pistoletu z odległości dwóch metrów. Chybił, trafił żonę w czoło. Liczącą wówczas 28 lat Joan Vollmer, mimo działań ratunkowych, zmarła w szpitalu tego samego dnia²⁶.

Jack Kerouac, Allen Ginsberg i William Burroughs²⁷ spotkali się na Columbia University w latach czterdziestych XX w. Każdy z nich pochodził z innego środowiska. Jack Kerouac był potomkiem francuskich Kanadyjczyków, urodzonym w Nowej Anglii. Jego ojciec był zecerem, tłumaczem i wydawcą gazety, zmagającym się z kryzysem i bankructwem, matka – mistycyzującą katoliczką zmuszoną przez biedę do pracy jako kroczywni w fabryce obuwia. Allen Ginsberg urodził się w pochodzącej z Ukrainy żydowskiej rodzinie. Oboje jego rodzice byli nauczycielami – przy czym ojciec był socjalistą, matka komunistką, a przy tym schizofreniczką o długiej i burzliwej historii choroby. William Burroughs pochodził z dobrze sytuowanej rodziny aspirującej do śmietanki towarzyskiej St. Louis. Jeden jego dziadek był wynalazcą, drugi – pastorem metodystą²⁸.

To oni stanowili trzon znacznie większej grupy poetów i pisarzy. Wszystkie sztandarowe utwory tej trójki wzbudziły kontrowersje. Oprócz wspomnianego już *W drodze* J. Kerouca z 1957 r., w 1956 r. opublikowany został *Skowyt* A. Ginsberga, a w 1959 r. – *Nagi lunch* W. Burroughsa. W swoim poemacie Ginsberg pisał: „Widziałem najlepsze umysły mego pokolenia zniszczone szaleństwem, głodne, histeryczne, nagie, włóczące się o świcie po murzyńskich dzielnicach w poszukiwaniu wścieklej dawki haszu, anielogłowych hipstersów spragnionych pradawnego niebiańskiego podłączenia do gwiazdnej prądnicy w maszynie nocy, którzy w nędzy łachmanach z zapadniętymi oczyma w transie czuwali pałac w nadnaturalnych ciemnościach tanich mieszkań, płynąc poprzez

²⁴ J. Kerouac, *W drodze*, Warszawa 1993, s. 5.

²⁵ *Student is silent on slaying friend*, „The New York Times” August 18, 1944.

²⁶ *Heir's Pistol Kills His Wife; He Denies Playing Wm. Tell*, „New York Daily News” Sept. 7, 1951.

²⁷ Właściwie: Jean-Louis Lebris de Kerouac (1922-1969), Irwin Allen Ginsberg (1926-1997), William Seward Burroughs II (1914-1997).

²⁸ H. C. Kirsch, *W drodze. Poeci pokolenia beatników*, Warszawa 2006, s. 25-80.

dachy miast, kontemplując jazz"²⁹. Proza W. Burrougsa była ilustracją jego homoseksualizmu i walki z nałogiem narkotykowym: „Wyzdrowiałem w wieku czterdziestu pięciu lat: ocknąłem się jak ze snu, spokojny i zdrowy na ciele i umyśle, jeśli nie liczyć nadwężonej wątroby i trupiego wychudzenia, powszechnego u tych, co przeżyli... Większość ocalałych ma bardzo mętne pojęcie, co się z nimi działo. Ja, zdaje się (dokładnie tego nie pamiętam), prowadziłem w delirium szczegółowe notatki, które opublikowałem później pod tytułem *Nagi lunch*” i: „Froin wygląda jak wiejski chłopaczek, uczciwość płonie mu na twarzy jak błękitny neon. Zszedł prosto z okładki ilustrowanego tygodnika i zamarynował się w towarze. Frajerzy nigdy mu się nie narowią, a ludzie zawsze mają dla niego drzazgę. Pewnego dnia Błękitny Chłopiec zaczyna schodzić na psy; nawet szpitalny sanitariusz wyrzygałby się na jego widok. Wariuje w końcu, biega po pustych barach i stacjach metra, wrzeszcząc: «Wróć, chłopcze! Wróć!» Podąża za swoim chłopcem do East River, wśród prezerwatyw, skórek od pomarańczy, gazet unoszonych przez wiatr, ku czarnej rzece, na której dnie spoczywają gangsterzy zalani cementem i sprasowane pistolety, których nie zbadają już eksperci od balistyki”³⁰.

Granice ochrony

7 października 1955 r. Ginsberg publicznie zaprezentował swój poemat *Skowyt* w Six Gallery w San Francisco – w ramach odczytu pięciu poetów i przy wsparciu dyrektora City Lights Books, Lawrence’a Ferlinghettiego – księgarni i wydawnictwa, które wkrótce miało wydać go w kieszonkowej formie³¹. Prawie dokładnie rok później, bo 1 listopada 1956 r., światło ujrzało 1000 egzemplarzy poematu, wydrukowanych w Wielkiej Brytanii dla City Lights. W następnym roku wychodzą trzy kolejne wydania poematu (z czego 520 egzemplarzy drugiego wydania zostaje zatrzymane przez amerykańską służbę celną), dwie osoby zostają aresztowane (księgarz Shigeyoshi Murao za sprzedaż 1 egzemplarza nieprzyswoitej książki tajniakom i Lawrence Ferlinghetti – jej wydawca) oraz odbywa się proces nad książką³². W orzeczeniu sędzieja Municipal Court miasta i hrabstwa San Francisco, Clayton W. Horn stwierdził, że nie wierzy, aby *Skowyt* nie miał żadnego znaczenia społecznego. Pierwsza jego część przedstawia obraz miasta z koszmaru sennego, druga jest aktem oskarżenia tych elementów współczesnego społeczeństwa, które wpływają destrukcyjnie na najlepsze składniki ludzkiej natury, a więc: materializm, konformizm i mechanizacja prowadząca do wojny. Z kolei *Przypisy do Skowytu* wydają się być deklamacją

²⁹ A. Ginsberg, *Skowyt*, <http://poema.pl/publikacja/1378-skowyt> (02.05.2014).

³⁰ W. S. Burroughs, *Nagi lunch*, Kraków 2013, s. 9, 191.

³¹ Por. H. C. Kirsch, op. cit., s. 230, Beat Generation. Dictionary of American History. 2003. *Encyclopedia.com*. 29 Apr. 2014, <http://www.encyclopedia.com> (02.05.2014).

³² *Howl on trial. The battle for free expression*, red. B. Morgan, N. J. Peters, San Francisco 2006, s. 1-3.

wszystkiego co jest święte na ziemi, łącznie z częściami ciała. „Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Święty! Świat jest święty! Dusza jest święta! Skóra jest święta! Nos jest święty! Język i chuj i ręka i otwór w dupie są święte! Wszystko jest święte! każdy jest święty! każde miejsce jest święte! każdy dzień jest wiecznością! każdy jest aniołem! Włóczęga jest równie święty jak serafin! szaleniec jest święty jak święta jesteś ty moja duszo! Maszyna do pisania jest święta wiersz jest święty głos jest święty słuchacze są święci ekstaza jest święta! Święty Piotr święty Allen święty Solomon święty Lucien święty Kerouac święty Huncke święty Burroughs święty Cassidy święci nieznani pedałowaci i cierpiący zebraicy święci szkaradni ludzcy aniołowie! Święta moja matka w domu wariatów! Święte chuje dziadków z Kansas! Święty jęczący saksofon! Święta apokalipsa bopu! Święte jazz-grupy marihuana hipstersi pokój hanz i bębny!”³³. Poemat zawiera niekonwencjonalne i kontrowersyjne idee. Język jest ordynarny i wulgarny, wspomniane są też akty seksualne, ale dopóki książka nie jest całkowicie pozbawiona znaczenia społecznego, nie może być uznana za obsceniczną³⁴. Wynika to z orzeczenia w sprawie *Roth v. United States*. Sprawa Rotha dotyczyła, konstytucyjności art. 18 US Code (18 USC 1461)³⁵, który czyni karalnym wysyłanie materiałów, które są „nieprzyzwoite, sprośne, lubieżne lub obrzydliwe ... lub innych publikacji o nieprzyzwoitym charakterze”, i skazania Rotha na jego podstawie za wysyłanie obscenicznych książek, okólników i reklam. Nieprzyzwoitość nie mieści się w obszarze chronionej konstytucyjnie wolności słowa lub prasy – ani na podstawie Pierwszej Poprawki do Konstytucji, ani na podstawie klauzuli rzetelnego procesu³⁶ z XIV Poprawki. W kontekście historycznym, jest oczywiste, że celem bezwarunkowego sformułowania Pierwszej Poprawki była ochrona każdej wypowiedzi. Ochrona wypowiedzi i prasy została ukształtowana, aby zapewnić nieograniczoną wymianę idei, które przynoszą pożądane przez ludzi zmiany polityczne i społeczne. Wszystkie pomysły mające nawet najmniejsze znaczenie społeczne – niekonwencjonalne, kontrowersyjne, a nawet nienawistne w przeważającej opinii – mają pełną ochronę, chyba że zostaną odrzucone, ponieważ naruszają ograniczony obszar ważniejszych uprawnień; lecz w historii Pierwszej Poprawki ukryte jest odrzucenie nieprzyzwoitości jako zupełnie bez odkupieńczego znaczenia społecznego. Seks i nieprzyzwoitość nie są synonimami. Materiał nieprzyzwoity to taki, który odnosi się do seksu w sposób przemawiający do lubieżnego zainteresowania – np. materiał mający

³³ A. Ginsberg, *Przypisy do Skowytu*, <http://poema.pl/publikacja/1378-skowyt> (02.05.2014).

³⁴ *The People of The State Of California Plaintiff Vs. Lawrence Ferlinghetti Defendant Hon. Clayton W. Horn Judge*, <http://mason.gmu.edu/~kthomps4/363-s02/horn-howl.htm> (02.05.2014).

³⁵ Żaden obsceniczny, sprośny, lubieżny, nieprzyzwoity, brudny lub podły artykuł, sprawa, rzecz, urządzenie lub substancja nie jest uznawana za przedmiot zainteresowania poczty i nie powinna być przekazana drogą pocztową lub dostarczona w żadnym urzędzie pocztowym lub przez dostawcę listów. <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1461> (02.05.2014).

³⁶ Due process clause.

na celu wzbudzenie pożądlive myśli. Istotne jest, aby standardy oceny nieprzyzwoitości zapewniały ochronę wolności słowa i prasy w przypadku materiału, który nie traktuje seksu w sposób przemawiający do lubieżnego zainteresowania. Standard oceny nieprzyzwoitości sprowadza się do stwierdzenia, czy dla przeciętnego człowieka, stosowanie do współczesnych norm społecznych, dominujący temat materiału, jako całość, apeluje do lubieżnego zainteresowania³⁷. Od orzeczenia w sprawie Rotha, aby uznać utwór literacki za obsceniczny należało udowodnić, że 1) odwołuje się on do lubieżnych zainteresowań, 2) jest jawnie obraźliwy, 3) nie ma wartości społecznej. Na podstawie orzeczenia stworzony został swego rodzaju test obsceniczności, składający się z pięciu elementów, które należało wziąć pod uwagę w trakcie oceny utworu. Po pierwsze, ocena miała być przeprowadzona z perspektywy zwykłej, rozsądnej osoby, po drugie – do oceny obsceniczności stosowane były normy wspólnotowe, po trzecie, przedmiotem badania były takie utwory, których dominująca tematyka była przedmiotem wątpliwości, po czwarte – utwory powinny być oceniane w całości, i w końcu, po piąte – obscenicznym utworem mógł być taki, którego celem miało być pobudzenie lubieżnego zainteresowania czytelnika³⁸.

Sędzia Horn w sprawie *Ferlinghetti* i *Murao* stwierdził ponadto, że nie może być sztywnych reguł ustalonych dla określenia, co jest obsceniczne, takie określenie zależy od miejsca, czasu, świadomości społecznej i panujących obyczajów. Nawet określenie „obsceniczne” miało historię jak kameleon i jak stwierdził sędzia *Cardozo*: „Słowo nie jest kryształem, przejrzystym i niezmiennym. Jest skórą dla żyjącej idei i może się znacznie różnić kolorem, treścią w zależności od warunków i czasu, w którym jest używane”³⁹. Jednak zasadniczym celem pisma musi być zdeprawowanie lub zepsucie swoich czytelników przez wzbudzanie lubieżnych myśli lub pożądlivych pragnień. Konkludując, sędzia Horn stwierdził, że zgadza się z sędzią *Douglasem*⁴⁰ w twierdzeniu: „Mam to samo zaufanie w zdolność naszych obywateli do odrzucenia literatury szkodliwej, jak do ich zdolności oddzielenia prawdy od fałszu w teologii, ekonomii, polityce lub w jakiegokolwiek innej dziedzinie”. *Skowyt* ma pewne znaczenie społeczne i nie jest obsceniczny, a wynika to z szeregu założeń przyjętych w postępowaniu: 1. Jeżeli materiał ma najmniejsze znaczenie społeczne nie jest obsceniczny, ponieważ jest chroniony pierwszą i XIV Poprawką do Konstytucji Stanów Zjednoczonych oraz przez Konstytucję Kalifornii. 2. Jeśli nie ma najmniejszego znaczenie społecznego może być obsceniczny. 3. Próbę nieprzyzwoitości w Kalifornii

³⁷ Roth v. United States, 354 U.S. 476 (1957) 354 U.S. 476. Roth v. United States. Certiorari To The United States Court Of Appeals For The Second Circuit. No. 582. Argued April 22, 1957. Decided June 24, 1957.

³⁸ Por. Komentarz do Pierwszej Poprawki Konstytucji USA, <http://www.law.cornell.edu/wex/obscenity> (02.05.2014).

³⁹ Za Oliverem Wendellem Holmesem, XIX-wiecznym amerykańskim lekarzem, pisarzem, poetą, humorystą i profesorem Harvardu.

⁴⁰ Roth v. United States, 354 U.S. 476, 514 (1957).

stanowi to, czy materiał wykazuje tendencje do zdeprawowania lub zepsucia czytelników przez ciekawe myśli lubieżne lub wzbudzanie zmysłowego pożądania do tego stopnia, że stwarza to faktyczne i oczywiste niebezpieczeństwo spowodowania działań antyspołecznych lub niemoralnych. 4. Książka lub materiał muszą być oceniane w całości co do ich wpływu na przeciętnego dorosłego w społeczności. 5. Jeśli materiał jest niewłaściwy tylko z powodu ordynarnego i wulgarnego języka, który nie jest erotyczny lub pobudzający seksualnie w swym charakterze, nie jest obsceniczny. 6. Umyślność musi być udowodniona. 7. Recenzje książek mogą być dowodami w sprawie, jeśli są prawidłowo poświadczone. 8. Dowody z biegłych w dziedzinie literatury są akceptowane. 9. Porównanie materiału z innym podobnym materiałem wcześniej osądzonym jest właściwe. 10. Ludzie mają wobec siebie i innych obowiązek zachowania i chronienia swoich konstytucyjnych wolności przed jakąkolwiek ingerencją ze strony rządu, chyba że okaże się, że dopuszczalne granice tej ochrony zostały naruszone, a wtedy podjąć tylko takie działania, które ulecżą naruszenia. 11. Przy ocenie materiału określanego jako obsceniczny dobrze jest pamiętać motto: „Honi soit qui mal y pense” (Zło dla tego, kto źle myśli)⁴¹.

Bibliografia

Akty normatywne

Konstytucja USA, http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment wraz z Komentarzem do Pierwszej Poprawki, <http://www.law.cornell.edu/wex/obscenity>.

US Code (18 USC 1461), <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1461>.

Orzecznictwo

Brockett v. Spokane Arcades, Inc., 472 U.S. 491, 498 (1984).

Ginzburg et al. V. United States. Certiorari To The United States Court Of Appeals For The Third Circuit. No. 42. 383 U.S. 463 (1966) 383 U.S. 463.

Memoirs v. Massachusetts, 383 U.S. 413 (1966).

Miller v. California 413 U.S. 15 (1973).

Roth v. United States, 354 U.S. 476, 514 (1957).

The People of The State Of California Plaintiff Vs. Lawrence Ferlinghetti Defendant Hon. Clayton W. Horn Judge, <http://mason.gmu.edu/~kthomps4/363-s02/horn-howl.htm>.

⁴¹ The People of the State of California Plaintiff vs. Lawrence Ferlinghetti Defendant Hon. Clayton W. Horn Judge, <http://mason.gmu.edu/~kthomps4/363-s02/horn-howl.htm> (02.05.2014).

United States v. One Book Called "Ulysses" 5 F. Supp. 182 (S.D.N.Y 1933), aff'd United States v. One Book Entitled Ulysses by James Joyce, 72 F2d 705 (2nd Cir. 1934).

Literatura

Biblia Tysiąclecia, Poznań 2003.

Burroughs W. S., *Nagi lunch*, Kraków 2013.

Collins English Dictionary, Complete & Unabridged 10th Edition 2009, William Collins Sons & Co. Ltd. 1979, 1986 HarperCollins Publishers 1998, 2000, 2003, 2005, 2006, 2007, 2009.

Ginsberg A., *Przypisy do Skowytu*, <http://poema.pl/publikacja/1378-skowyt>.

Ginsberg A., *Skowyt*, <http://poema.pl/publikacja/1378-skowyt>.

Heir's Pistol Kills His Wife; He Denies Playing Wm. Tell, „New York Daily News” Sept. 7, 1951.

Holmes J. C., *This Is a Beat Generation*, „N.Y. Times Mag.” Nov. 16, 1954.

Howl on trial. The battle for free expression, red. Morgan B., Peters N. J., San Francisco 2006.

Kerouac J., *W drodze*, Warszawa 1993.

Kirsch H. C., *W drodze. Poeci pokolenia beatników*, Warszawa 2006.

Random House Kernerman Webster's College Dictionary, 2010 K Dictionaries Ltd. Copyright 2005, 1997, 1991 by Random House, Inc.

Round the World. Bitniks in Paris, 42 „Police J.” 107 1969.

Simmons J. L., Chambers H., *Public Stereotypes of Deviants*, 13 Soc. Probs. 223 1965-1966.

Student is silent on slaying friend, „The New York Times” August 18, 1944.

The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition copyright 2000 by Houghton Mifflin Company. Updated in 2009, Houghton Mifflin Company.

Theado M., *Why Another Beat Story?: The Modern Significance of the Beats*, 37 Seattle U. L. Rev. vii 2013.

Inne

Banned Books Online. Penn University, <http://onlinebooks.library.upenn.edu/banned-books.html>.

Beat Generation. Dictionary of American History. 2003. *Encyclopedia.com*. 29 Apr. 2014, <http://www.encyclopedia.com>.

<http://www.obliczakultury.pl/glowna/163-wydarzenia/2718-tydzien-ksiazek-zakazanych-2013>.

Knowles E., The Oxford Dictionary of Phrase and Fable. 2006. Encyclopedia.com. 29 Apr. 2014, <http://www.encyclopedia.com>.

Słownik Google Translate, <http://translate.google.pl/#en/pl/beat>.

The Columbia Electronic Encyclopedia Copyright 2013, Columbia University Press. Licensed from Columbia University Press. <http://www.cc.columbia.edu/cu/cup/>.